

หน่วยที่ 1

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวัด

แนวคิด

เครื่องมือวัดในงานอุตสาหกรรม มีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างมาก ในงานผลิตเครื่องมือกล เครื่องมือวัดที่ใช้ มีทั้งแบบที่วัดโดยตรง กับวัดทางอ้อม คือ โดยการถ่ายขนาดจากเครื่องมือวัดที่มีสเกล ส่วนประเภทของเครื่องมือวัด มีเครื่องมือวัดที่มีขีดมาตรา และเครื่องมือวัดที่ไม่มีขีดมาตรา ในหน่วยการวัดมีใช้ทั้งระบบเมตริก คือ มิลลิเมตร และ ระบบอังกฤษ คือ นิ้ว

สาระการเรียนรู้

- 1.ความจำเป็น ความหมาย และความสำคัญของการวัด
- 2.ลักษณะของการวัดละเอียด
- 3.ประเภทของเครื่องมือวัดละเอียด
- 4.หน่วยในการวัด
- 5.ข้อผิดพลาดในการวัด

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

- 1.อธิบาย ความจำเป็น ความหมาย และความสำคัญของการวัดได้
- 2.บอกลักษณะของการวัดละเอียดได้
- 3.จำแนกประเภทของเครื่องมือวัดละเอียดได้
- 4.สามารถแปลงระบบหน่วยในการวัดได้
- 5.บอกข้อผิดพลาดในการวัดได้

ความจำเป็นของการวัด

การวัดงานทางช่างอุตสาหกรรม มีความจำเป็นมาก เพราะถ้าไม่มีการวัดชิ้นงานก็ไม่ทราบว่าชิ้นงานมีขนาดถูกต้องตามที่ลูกค้าต้องการหรือไม่ เมื่อลูกค้านำชิ้นงานไปใช้เมื่อใช้ไม่ได้ก็จะเกิดความเสียหายหลายประการ โดยเฉพาะงานที่ผลิตด้วยเครื่องมือกล จะต้องมีพิถีพิถันความเผื่อที่มีความละเอียดสูง เครื่องมือวัดจึงจะต้องมีความละเอียดเพียงพอต่อการใช้วัดงานนั้นๆ ที่นำมาใช้หลายประเภท ตัวอย่างเช่น เครื่องมือวัดทางไฟฟ้า เครื่องมือวัดทางเครื่องมือกล เป็นต้น ในการวัดทางเครื่องมือกลที่สำคัญและจำเป็นมากสิ่งหนึ่ง คือ การวัดละเอียด

ความหมายของการวัด

การวัดเป็นการกระทำเพื่อต้องการทราบขนาดหรือตรวจสอบของสิ่งของเหล่านั้น อาจจะวัดขนาดโดยตรงโดยใช้เครื่องมือวัดที่มีมาตราสเกลที่สามารถวัดแล้วอ่านค่าได้เลยที่เราเรียกว่า **“การวัดทางตรง”**

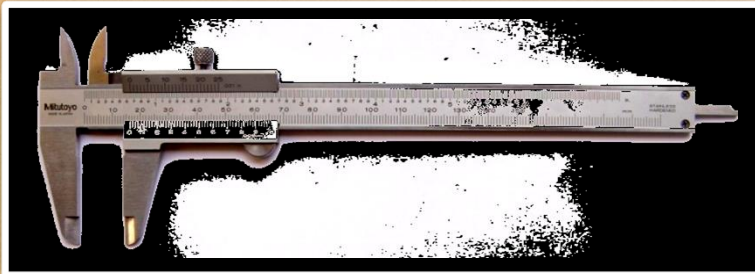
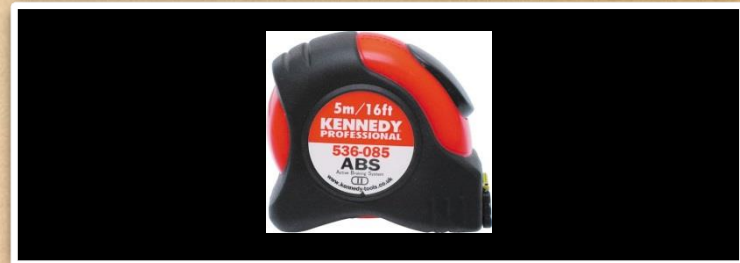
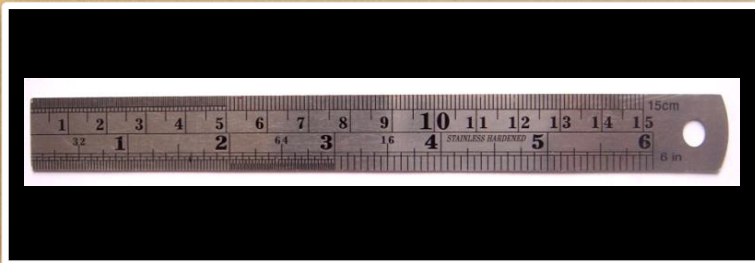
การวัดขนาดโดยการเปรียบเทียบ คือใช้เครื่องมือวัดที่ไม่มีขีดมาตราสเกล จะต้องนำไปถ่ายทอดขนาดกับเครื่องมือวัดที่มีมาตราสเกลที่เราเรียกกันว่า **“การวัดทางอ้อม”**

ความสำคัญการวัด

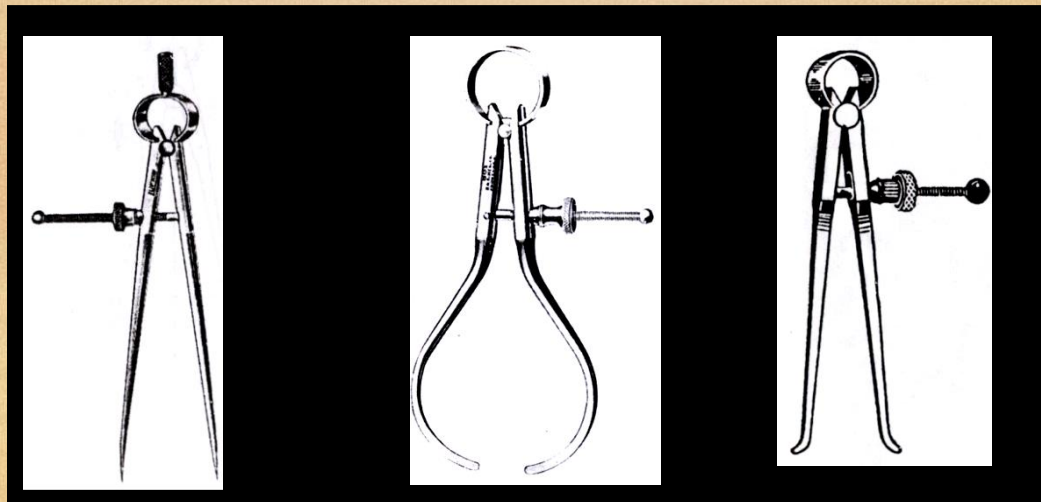
ในการผลิตงานในอุตสาหกรรมปัจจุบันต้องการค่าความ
ละเอียดสูง โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมรถยนต์
อุตสาหกรรมแม่พิมพ์ ไม่ว่าจะเป็นแม่พิมพ์โลหะหรือ
แม่พิมพ์พลาสติก ในการผลิตชิ้นส่วนแต่ละชิ้นต้องการ
ค่าความละเอียดสูงมาก ในการวัดละเอียดจึงมีความสำคัญ
และจำเป็นมาก ดังนั้นผู้เรียนในสายการผลิตจึงจำเป็นต้อง
มีความรู้ ความสามารถในการเรื่องของการวัดละเอียดเป็น
อย่างดี

ลักษณะของการวัด

1. การวัดทางตรง คือการใช้เครื่องมือวัดที่มีขีดมาตราสเกลสามารถอ่านค่าได้โดยตรงเลยจากเครื่องมือวัด ตัวอย่างเช่น การวัดชิ้นงานด้วยบรรทัดเหล็ก ตลับเมตร เวอร์เนียคาลิเปอร์ และไมโครมิเตอร์ เป็นต้น

2. การวัดทางอ้อม คือ การวัดชิ้นงานที่ไม่สามารถอ่านค่าได้จากเครื่องมือวัดโดยตรง ซึ่งอาจจะเกิดจากสองกรณี คือ ไม่สามารถใช้เครื่องมือวัดที่มีขีดมาตราสเกลวัดได้โดยตรง เนื่องจากเครื่องมือวัดไม่สามารถเข้าไปวัดได้ หรือ กรณีที่สอง เครื่องมือวัดที่ใช้ไม่มีขีดมาตราสเกล จึงต้องวัดแล้วนำมาถ่ายทอดขนาดกับเครื่องมือวัดที่มีขีดมาตราสเกล

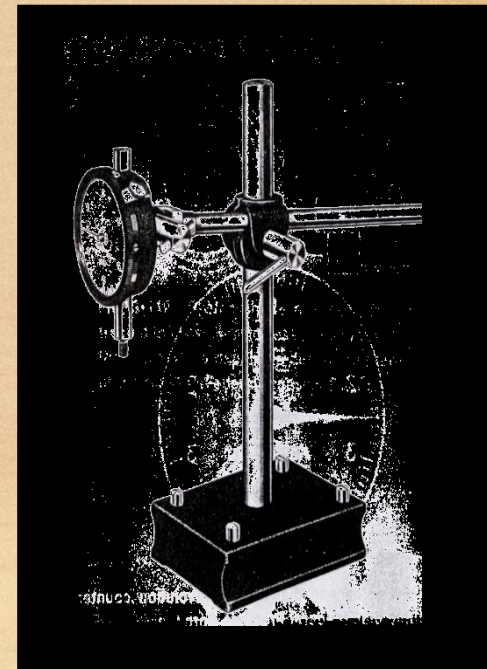
ประเภทของเครื่องมือวัดละเอียด

1. เครื่องมือวัดที่มีขีดมาตรา หมายถึง เครื่องมือวัดละเอียดที่มีขีดมาตราสามารถวัดและอ่านค่าได้จากเครื่องมือวัดได้เลย โดยไม่ต้องถ่ายทอดขนาด

1.1 เครื่องมือวัดที่มีขีดมาตราแบบคงที่ ค่าความละเอียดในการวัดไม่ละเอียดมาก ดังตัวอย่างเช่น บรรทัดเหล็ก ตลับเมตร เป็นต้น

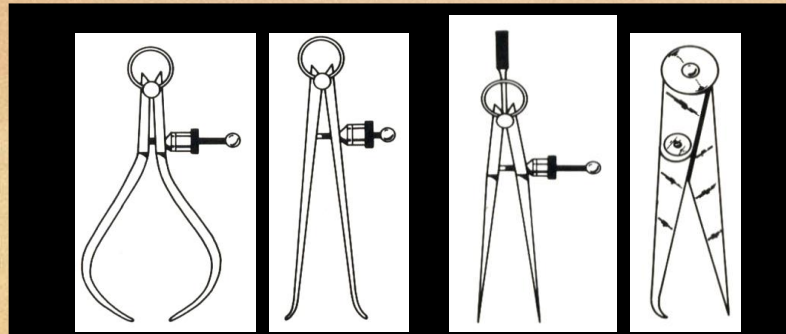

1.2 เครื่องมือวัดที่มีขีดมาตราแบบเลื่อนได้ เป็นเครื่องมือวัดละเอียดที่สามารถอ่านค่าได้ละเอียดกว่าแบบแรก ตัวอย่างเช่น เวอร์เนียคาลิเปอร์ ไมโครมิเตอร์ นาฬิกาวัด เป็นต้น

2. เครื่องมือวัดที่ไม่มีขีดมาตรา หมายถึง เครื่องมือวัดละเอียดที่ไม่มีขีดมาตราจะต้องวัดแล้วนำมาถ่ายทอดขนาดกับเครื่องมือวัดที่มีขีดมาตรา แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

2.1 เครื่องมือวัดแบบถ่ายทอดขนาด เป็นเครื่องมือวัดละเอียดที่นำไปวัดชิ้นงาน แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเครื่องมือวัดที่มีขีดมาตรา ตัวอย่างเครื่องมือวัดแบบถ่ายทอดขนาด เช่น คาลิเปอร์วัดนอก คาลิเปอร์วัดใน วงเวียนและวงเวียนขาเดียว เป็นต้น

2.2 เครื่องมือวัดแบบค่าคงที่ เป็นเครื่องมือวัดที่มีค่าคงที่
ไม่สามารถปรับขนาดได้ มีขนาดต่างๆ ตามมาตรฐานใช้ในการ
ตรวจสอบ ตัวอย่างเช่น เกจทรงกระบอก เกจก้ามปู เกจตรวจสอบ
สอบเกลียว เกจตรวจสอบเรียว เกจตรวจสอบรัศมี เป็นต้น

ระบบหน่วยในการวัด

1. ระบบเมตริก ในปัจจุบันได้ถือเป็นหน่วยสากล (SI Unit : International System of Units) ซึ่งเป็นหน่วยที่สะดวกและง่ายในการใช้ มีการบอกค่าเป็นเลขจำนวนเต็มและเลขทศนิยม สามารถเปลี่ยนแปลงหน่วยได้ง่าย โดยการนำเลข 10 ยกกำลังไปคูณ หรือหาร ขึ้นอยู่กับการแปลงหน่วย ถ้าแปลงหน่วยใหญ่ให้เป็นหน่วยเล็ก ก็จะมีค่ามากขึ้น ก็นำเลข 10 ยกกำลังไปคูณ ถ้าแปลงหน่วยเล็กไปเป็นหน่วยใหญ่ ก็นำเลข 10 ยกกำลังไปหาร ตัวอย่างเช่น ต้องการแปลงหน่วย 4 เมตร เป็นมิลลิเมตร ก็นำ 10^3 (หรือ 1,000) ไปคูณ 4 ได้คำตอบเท่ากับ 4,000 มิลลิเมตร

- หน่วยวัดระยะทางหรือความยาวในระบบเมตริก

10 มิลลิเมตร (mm) = 1 เซนติเมตร

10 เซนติเมตร (cm) = 1 เดซิเมตร

10 เดซิเมตร (dm) = 1 เมตร

10 เมตร (m) = 1 เดคาเมตร

10 เดคาเมตร (dam) = 1 เฮกโตเมตร

10 เฮกโตเมตร (hm) = 1 กิโลเมตร (km)

2. ระบบอังกฤษ เป็นหน่วยที่ใช้อยู่ในกลุ่มประเทศอเมริกา อังกฤษ และแคนาดา เป็นหน่วยที่มีการใช้เป็นเลขจำนวนเต็ม เลขทศนิยมและเลขเศษส่วน การเปลี่ยนแปลงหน่วยมีความยุ่งยากกว่าระบบเมตริกมาก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงหน่วยใช้ตัวเลขที่ไม่สม่ำเสมอเท่า ๆ กัน เหมือนในหน่วยเมตริก โดยเฉพาะการใช้หน่วยนิ้วที่เป็นเลขเศษส่วน ผู้เรียนต้องตั้งใจศึกษาให้เข้าใจให้ดี ก็จะสามารถนำมาใช้งานได้ไม่ผิดพลาด

หน่วยวัดระยะทางหรือความยาวในระบบอังกฤษ

หน่วยการวัดในระบบอังกฤษ จะมีหน่วยความยาวคือ นิ้ว ฟุต หลา ไมล์ เป็นต้น ส่วนใหญ่แล้วในงานเครื่องมือกล จะใช้หน่วย นิ้ว เป็นส่วนใหญ่ ส่วนหน่วย ฟุต ก็มีใช้บ้างในเรื่องของความเร็ว ตัด (ฟุตต่อนาที) อัตราเร็ว (TPF:Taper Per Foot = นิ้วต่อ ฟุต)

$$12 \text{ นิ้ว} = 1 \text{ ฟุต}$$

$$3 \text{ ฟุต} = 1 \text{ หลา}$$

$$1,760 \text{ หลา} = 1 \text{ ไมล์}$$

- หน่วยวัดระยะทางหรือความยาวในระบบไทย

12 นิ้ว = 1 คืบ

2 คืบ = 1 ศอก

4 ศอก = 1 วา

20 วา = 1 เส้น

400 เส้น = 1 โยชน์

การเทียบหน่วยในระบบอังกฤษกับหน่วยเมตริก

ระบบ อังกฤษ	ระบบเมตริก			
	มิลลิเมตร	เซนติเมตร	เดซิเมตร	เมตร
1 นิ้ว	25.4	2.54	0.254	0.0254
1 ฟุต	304.8	30.48	3.048	0.3048
1 หลา	914.4	91.44	9.144	0.9144

39.37 นิ้ว = 1 เมตร

0.621 ไมล์ = 1 กิโลเมตร = 1,000 เมตร

1 ไมล์ = 1.609 กิโลเมตร

ชื่อเรียกคำนำหน้าหน่วยวัด ของเลข 10 ยกกำลัง

คำนำหน้า	ตัวประกอบเลข 10 ยกกำลัง	สัญลักษณ์
นาโน (nano)	$10^{-9} = 0.000\ 000\ 001$	n
ไมโคร (micro)	$10^{-6} = 0.000\ 001$	μ
มิลลิ (milli)	$10^{-3} = 0.001$	m
เซนติ (centi)	$10^{-2} = 0.01$	c
เดซิ (deci)	$10^{-1} = 0.1$	d
เดคา (deca)	$10^1 = 10$	da
เฮกโต (hecto)	$10^2 = 100$	h
กิโล (kilo)	$10^3 = 1,000$	k
เมกกะ (mega)	$10^6 = 1,000,000$	M
จิกะ (giga)	$10^9 = 1,000,000,000$	G
เทรา (tera)	$10^{12} = 1,000,000,000,000$	T

ข้อผิดพลาดในการวัด

1. ค่าผิดพลาดจากการเลือกเครื่องมือวัด การเลือกเครื่องมือวัดต้องเหมาะสมกับการวัดงาน เครื่องมือวัดต้องมีความสมบูรณ์ มีการสอบเทียบ ค่าความละเอียดของเครื่องมือวัด ต้องสามารถวัดได้ค่าละเอียดตามที่ต้องการ เครื่องมือวัดมีขีดสเกลหนาเกินไป เป็นต้น

2. ค่าผิดพลาดจากบุคคล บุคคลไม่มีความชำนาญในการใช้เครื่องมืออื่น ๆ ค่าผิดพลาดจากการอ่านค่าหรือคำนวณค่าผิด ค่าผิดพลาดจากแนวเล็งในการอ่านค่า การออกแรงกดมากเกินไป เป็นต้น

3. ค่าผิดพลาดจากสภาพแวดล้อม อุณหภูมิ ในการวัด ควรวัดที่อุณหภูมิห้อง 20 องศาเซลเซียส

4. ค่าผิดพลาดจากชิ้นงานที่วัด ชิ้นงานมีอุณหภูมิร้อน หรือ เย็น จัดจนเกินไป ชิ้นงานมีครีบก มีรอยเย็น

แบบฝึกหัด

จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. จงอธิบายความจำ เป็นของการวัด
2. จงอธิบายความหมายของการวัด
3. จงอธิบายความสำคัญของการวัดละเอียด
4. จงอธิบายประวัติความเป็นมาของการวัดมาพอสังเขป
5. จงบอกลักษณะของการวัดมาทั้ง 2 วิธี